

Артёмов І.В.,
кандидат історичних наук,
директор НН Інституту євроінтеграційних досліджень
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
(м. Ужгород, Україна)

СТВОРЕННЯ НАУКОВИХ ПРОДУКТІВ СВІТОВОГО ЗРАЗКА ЯК КРИТЕРІЙ СОЦІАЛЬНОЇ ІННОВАЦІЙНОСТІ ВНЗ

У статті окреслено напрями розвитку співробітництва в університетському секторі вищої освіти, механізми та інструменти його реалізації. Зокрема детально висвітлено таку важливу форму цієї співпраці, як діяльність міжнародних науково-дослідницьких колективів, що дозволило створити в Ужгородському національному університеті наукові інноваційні продукти світового зразка в ході реалізації проекту Вишеградського фонду «Інноваційний університет – інструмент інтеграції в європейський освітній і науковий простір».

Ключові слова: глобалізація, євроінтеграційні процеси, міжнародні науково-дослідні колективи, наукові продукти, інноваційний розвиток вищої освіти.

The article describes development directions of cooperation in higher education segment, mechanisms and tools for its implementation. In particular activity of international research groups is highlighted, that allows to create scientific innovative products of the world standard during the implementation of the project of the Visegrad Fund “Innovative University is an instrument for integration into the European educational and scientific space” in Uzhhorod national university.

Key words: globalization, European integration processes, international researching groups, scientific products, innovative development of higher education.

Сучасне суспільство, яке пристосовується до проблем глобалізації, потребує чітких відповідей на чимало запитань і повною мірою розраховує на інноваційні наукові розробки. Вони, в свою чергу, залежать від активного запровадження у навчально-виховний процес вищої школи науково-технічних досягнень, новітніх технологій навчання, заснованих на нових методологічних засадах інтеграційного характеру.

У таких умовах важливим інструментом формування позитивного ставлення до європейської інтеграції, європейських інституцій та загальноєвропейської політики, позиціонування євроінтеграційного процесу та його підтримки можуть і повинні стати комунікації з нашими сусідами, які вже є членами об'єднаної Європи.

Оновлений характер освіти, задекларований у Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки, відповідно до якої держава може забезпечити гуманістичний характер освіти, що базується на культурно-історичних цінностях українського народу, його традиціях і духовності, утвердженні національної ідеї, передбачає використання досвіду провідних вузів Європи та світу. Відомо, що сучасна вища освіта підпорядкована ідеї консолідації українського народу в єдину націю, яка прагне жити у співдружності з іншими народами і державами світу. Вона спрямована на формування національних цінностей і водночас сприяє оволодінню особистістю багатствами світової культури, утвердженню й поширенню глобальних світових цінностей.

Метою є окреслення наявних та /або можливих векторних напрямів для розвитку міжнародного співробітництва в університетському секторі вищої освіти, механізмів та інструментів його реалізації. Зокрема детально розглядається така важлива організаційна форма цієї співпраці, як створення та діяльність міжнародних науково-дослідницьких колективів.

Для України продуктивною у межах співробітництва є співпраця з Польщею, Угорщиною, Словаччиною, Чехією.

Закарпатська область у рамках освітньої співпраці визначила такі напрями діяльності: активізація міжуніверситетських контактів на всіх рівнях, реалізація спільних наукових проектів у рамках європейських наукових програм, проведення фестивалів мистецтв, днів культури тощо.

Розширенню транскордонного співробітництва сприятиме дотримання таких концептуальних позицій щодо статусу та діяльності університетів [1]:

- розширення автономності, що у контексті політики децентралізації розширить права та можливості університетів щодо участі та реалізації транскордонних освітніх програм та проектів. Таким чином, заклади освіти реалізовуватимуть продуктивні проекти, використовуючи наявний людський (науковий, науково-педагогічний) ресурс, вчасно відкидаючи (або відмовляючись) непродуктивні, застарілі, нежиттєздатні програмні заходи;
- створення мультикультурних дослідницьких та навчальних університетських центрів;
- досягнення консенсусу щодо фінансування міжнаціональних /міждержавних освітніх проектів.

Одним з основних напрямів нарощування конкурентних позицій вітчизняних університетів на світовому ринку освітніх послуг та переведення університетської діяльності на міжнародні стандарти є зміна статусу існуючих навчальних закладів зі створенням окремої групи дослідницьких університетів національного рівня, багатопрофільних регіональних ВНЗ та професійно-технічних навчальних закладів. Цитований автор вважає доцільним стимулювати науково-дослідну творчість викладачів та студентів університетів,

що сприятиме активізації і виведенню на якісно новий рівень наукове співробітництво вітчизняних університетів із зарубіжними партнерами (реалізуючи один з аспектів транскордонного співробітництва в сфері університетської освіти) і уможливить просування нових наукових продуктів на світові ринки об'єктів інтелектуальної власності, забезпечуючи інтеграцію університетської, академічної та корпоративної науково-дослідницької діяльності з диверсифікацією джерел її фінансування.

Зауважимо, що реформації в освітній сфері неможливі без паралельних політичних, економічних, культурних змін. Транскордонне співробітництво в університетському секторі базується на них і водночас спричиняє, оскільки без цього є неможливим, зміни в політичному, адміністративному, економічному, правовому, соціальному устрої країни.

Ми вважаємо, що сьогодні у сфері університетської освіти варто спрямувати увагу не на одноразові заходи, а на співпрацю довготривалого характеру з урахуванням транскордонної стратегії співробітництва. Тільки така співпраця може дати дієві результати. Важливою її формою є створення і функціонування **міжнародних науково-дослідницьких колективів (далі – МНДК) на певний період з метою розроблення конкретної науково-практичної проблеми**. Певний досвід організації МНДК напрацьовувався в університеті протягом останніх років. Він сфокусовувався на здійсненні наукових розробок з комплексу міжнародних проблем і транскордонних процесів.

Так, розроблені системи індексації та моніторингу транскордонних процесів на новому Східному кордоні ЄС в рамках реалізації міжнародного проекту за програмою Європейського Союзу є інноваційним науковим продуктом інтернаціонального колективу, в який входили науковці Ужгородського національного університету (д.соц.н. С.І. Устич, д.е.н. В.О. Приходько, к.і.н. І.В. Артёмов, к.е.н. О.С. Передрій, к.і.н. С.І. Мітряєва та ін.) та партнерів з інших країн (проф. М. Гайдош зі Словаччини, проф. Л. Горват з Румунії) [2].

Цей інноваційний продукт отримав високу оцінку наукової громадськості. Проте ще важливішим є його широке суспільне визнання. Так, Моніторингова місія Європейського Союзу рекомендувала його до впровадження по всьому зовнішньому кордону ЄС, а розробники продукту були удостоєні спеціальної відзнаки Асоціації європейських прикордонних регіонів.

Не менш важливими були результати роботи МНДК у складі професорів УжНУ С.І. Устича, І.В. Артёмова, О.С. Передрія, О.В. Пеліна та кращих соціологів Словаччини академіка Л. Фалтяна, проф. В. Струсової та Угорщини – проф. Т. Пала. Йдеться про створення соціологічного сервісу транскордонного співробітництва в рамках міжнародного проекту «Кордони очима людей». Ними було розроблено інноваційний пакет, який склали:

- Методологія соціологічного дослідження транскордонних процесів [3];

- Методичний посібник із проведення емпіричного соціологічного дослідження транскордонного співробітництва, пілотне емпіричне соціологічне дослідження ТКС прикордонних регіонів України, Словаччини, Угорщини та Румунії [4];
- Робоча програма та матеріали лекцій навчального курсу для студентів університетів «Соціологія транскордонних процесів» [5,6].

Високий ступінь новизни притаманний також науковій розробці, що виконувалася МНДК за проектом програми Міжнародного Вишеградського фонду. Ця розробка стосувалася проблем статистики транскордонних процесів. У сформований науково-дослідницький колектив увійшли вже згадувані професори УжНУ С.І. Устич, І.В. Артьомов, співробітник Інституту ТКС з Ужгорода О.Г. Овсянников, науковці університетів та статистичних служб Польщі (проф. Й. Оленський), Словаччини (проф. Я. Цупер), Російської Федерації (проф. В. Симчера), Австралії (проф. С. Ігнат'єв) [7]. Крім вагомих наукових результатів, учасниками цього МНДК було підготовлено робочу програму і курс лекцій із транскордонної статистики для студентів ВНЗ прикордонних регіонів України і країн ЄС.

Названі вище розробки засвідчили створення в УжНУ соціально-інноваційних продуктів світового зразка, однаково важливих як у науково-навчальному, так і практичному вимірах.

Яскравим прикладом цього стала реалізація Ужгородським національним університетом наукового проекту «Інноваційний університет – інструмент інтеграції в європейській освітній і науковий простір» за фінансової підтримки Міжнародного Вишеградського фонду (координатор проекту – директор ННІ євроінтеграційних досліджень доц. І.В. Артьомов) [8].

Метою проекту було розроблення упродовж 2015-2016 років, на основі аналізу європейського, зокрема країн В-4, та світового досвіду інноваційної діяльності вищої школи, шляхом співпраці з виробничими підприємствами області та науковими установами країн Вишеградської четвірки, концепції становлення інноваційного університету європейського типу на базі ДВНЗ «Ужгородський національний університет». Така концепція давала змогу в контексті транскордонного співробітництва створити у Закарпатській області регіональну інноваційну структуру – Науковий парк «Ужгородський національний університет», завдання якого – забезпечення сталого соціально-економічного розвитку області шляхом впровадження результатів науково-технічної та інноваційної діяльності наукових установ, ефективного використання наявного наукового потенціалу, широкого залучення вітчизняних та закордонних науково-технічних розробок і технологій, регіональних виробничих, енергетичних, природно-сировинних, технологічних, матеріально-технічних та кадрових ресурсів.

В якості конкретних цілей проекту зазначалось:

- 1) дослідження європейського досвіду інноваційної діяльності університетів;

- 2) розроблення механізму ефективної співпраці між наукою та виробництвом у рамках транскордонного співробітництва;
- 3) спільне розроблення навчальних матеріалів для впровадження у навчальний процес у вищих навчальних закладах прикордонних регіонів.

Було визначено цільові групи проекту. Це передусім:

- студенти ВНЗ прикордонних регіонів Словацької Республіки, Угорщини, Польщі, Румунії та України;
- громадські організації, які здійснюють діяльність у сфері транскордонного співробітництва, а також туризму, охорони навколишнього середовища, економічного і соціального розвитку;
- юридичні та фізичні особи, професійна діяльність яких пов'язана з проблемами розроблення, впровадження у виробництво та використання певних зразків інноваційної продукції;
- наукові та дослідні установи країн Вишеградської четвірки, зацікавлені в активізації співпраці в інноваційній сфері;
- представники депутатського корпусу обласної і районних рад, працівники державних адміністрацій та виконавчих органів місцевого самоврядування, професійна діяльність яких пов'язана з проблемами забезпечення сталого соціально-економічного розвитку області.

Однією з умов надання Вишеградським фондом розширеного стандартного гранту на реалізацію зазначеного проекту була участь у ньому партнерів з країн Вишеградської четвірки. **Такими партнерами стали:**

1. Жешувський університет (м. Жешув, Польща).
2. Дебреценський університет (м. Дебрецен, Угорщина).
3. Технічний університет у м. Кошице (м. Кошице, Словацька Республіка).

Менеджмент проекту виходив з того, що у процесі його реалізації повною мірою використовуватиметься досвід роботи університетів сусідніх країн Європи, умови прикордоння, дієва співпраця в рамках виконання міжнародних освітніх програм, що сприятиме інтеграції української вищої школи в європейський освітній та науковий простори.

З огляду на значний обсяг аналітичної роботи, з метою реалізації задекларованих цілей проекту було вирішено створити сім міжнародних груп експертів за різними складовими інноваційного розвитку університетів, зокрема за напрямками:

1. Аналіз та узагальнення кращого досвіду інноваційної діяльності дослідницьких університетів України: стан, основні напрями та пріоритети.
2. Інноваційні проекти Наукового парку Ужгородського національного університету.
3. Узагальнення досвіду роботи інноваційних університетів Європи, Америки, Азії, зокрема:

- Узагальнення досвіду країн Вишеградської четвірки з питань інноваційної діяльності університетів та розроблення механізму його впровадження в УжНУ.
- Нормативно-правова основа діяльності університетів та досвід впровадження інноваційних форм і методів їх функціонування в Республіці Польща.
- Нормативно-правова основа діяльності університетів та досвід впровадження інноваційних форм і методів їх функціонування в Угорщині.
- Нормативно-правова основа діяльності університетів та досвід впровадження інноваційних форм і методів їх функціонування в Словацькій Республіці.

4. Розроблення механізму ефективної співпраці між наукою та виробництвом у рамках транскордонного співробітництва з країнами Вишеградської групи.

5. Впровадження освітніх інновацій в контексті Закону України «Про вищу освіту» як необхідна передумова інтегрування в європейський освітній та науковий простір.

6. Ефективний механізм впровадження результатів інноваційних досліджень: етапи становлення та перспективи розвитку Наукового парку УжНУ.

7. Проблеми на шляху створення інноваційного університету: форми та механізми їх вирішення.

Активна співпраця з партнерами почалася вже на етапі відбору кандидатів для роботи експертами. Саме партнери сформували остаточний список кандидатів у члени міжнародної групи експертів, на етапі наукових досліджень і узагальнення досвіду аналітичних матеріалів координували комунікацію між експертами і менеджментом проекту, які і утворили, власне, міжнародний науково-дослідницький колектив.

З метою вироблення єдиного підходу до підготовки аналітичних матеріалів з проблем створення і функціонування інноваційних університетів менеджментом проекту було схвалено текст *Пам'ятки експерта наукового проекту*. Експерти мали виконати низку завдань, зокрема висвітлити такі вузлові питання:

- Заклади вищої освіти у національній інноваційній системі країни (Угорщини, Словаччини, Польщі відповідно). Університет як учасник інноваційного процесу.
- Чи існує цілісна концепція інноваційного розвитку університетської системи освіти у Вашій країні? Її елементи та моделі.
- Інноваційна діяльність університетів країн Вишеградської четвірки. Правовий режим функціонування ВНЗ як провідних учасників інноваційної діяльності. Послатися на нормативні акти, що регулюють інноваційну діяльність університетів у Вашій країні. Обсяги штатних посад викладачів за напрямками навчання.

- Теоретичні засади підприємницької господарської діяльності вищих навчальних закладів.
- Напрями діяльності і функції інноваційного університету.
- Інноваційна інфраструктура університету (Вашого або найбільш показового для країни у цій сфері). За можливості проілюструвати графічно.
- Як здійснюється в університетах країни комерціалізація наукових розробок? Форми впровадження.
- Науковий парк як елемент інноваційної структури університету. Основні напрями діяльності, штатний розпис, проблеми та шляхи їх вирішення
- Схема організації й управління інноваційним ВНЗ (бажано проілюструвати графічно).
- Механізми стимулювання і заохочення з боку держави інноваційної діяльності університетів.

Підготовлені аналітичні матеріали стали потужною основою для подальшої роботи з формування Концепції інноваційного розвитку УжНУ, яка розроблялася на основі європейського та світового досвіду діяльності вищої школи.

Важливе значення мала зустріч членів сформованих міжнародних дослідницьких колективів, що відбулася на базі партнера – Кошицького технічного університету (Словацька Республіка). Партнери забезпечили високий рівень проведення заходу (облаштування і озвучення конференц-залу, залучення до дискусії словацьких колег, обговорення доповідей і вироблення рекомендацій.

Зустріч експертів передувала міжнародній науково-практичній конференції «Науковий парк як універсальна регіональна структура інноваційної діяльності», яка відбулася того ж дня – 3 березня 2016 року – на базі наукового парку ТЕХНІКОМ Кошицького технічного університету.

На конференції було презентовано Концепцію інноваційного розвитку ДВНЗ «УжНУ» на 2015-2025 рр. [9]. Участь у конференції, крім членів МНДК, взяли ректори, проректори, науковці Ужгородського національного та Кошицького технічного університетів.

Ректори університетів підписали Меморандум про взаєморозуміння між Науковим парком «УжНУ» і Кошицьким технічним університетом.

Словацьким колегам було передано кілька комплектів навчально-методичного комплексу, розробленого в ході реалізації проекту.

Науковий доробок учасників МНДК було оформлено у вигляді 5 ґрунтовних випусків «Інформаційного бюлетеня» за відповідними напрямками досліджень.

Саме завдяки постійній комунікації між членами сформованих міжнародних наукових колективів, їх узгодженим діям вдалося досягти всіх задекларованих у проекті цілей і очікуваних результатів задля досягнення загальної мети – опти-

мізації інноваційної діяльності наукових установ і виробничих підприємств прикордонних територій. Зокрема:

- ✓ Досліджено досвід інноваційної діяльності провідних європейських університетів, зокрема країн В-4, інших держав Європи, Америки, Азії.
- ✓ Розроблено Концепцію інноваційного розвитку ДВНЗ «УжНУ» на 2015-2025 рр.
- ✓ Розроблено механізм ефективної співпраці між наукою та виробництвом шляхом організації регіональної інноваційної структури – Наукового парку «Ужгородський національний університет», створення і затвердження переліку пріоритетних напрямів діяльності якого погоджено наказом МОН України від 07.07.2015 р. №718.
- ✓ Започатковано діяльність Наукового парку, зокрема підготовлено і видано Каталог інноваційних проектів (українською і англійськими мовами), що сприяло підвищенню рівня економічних зв'язків між наукою, виробництвом і ринком, поліпшило стан попиту та пропонування інноваційної продукції у промисловому комплексі області.
- ✓ Започатковано науковий та організаційний супровід пропозицій юридичних та фізичних осіб стосовно реалізації інноваційних проектів, описаних у випущеному Каталогу, та їх упровадження у промислово-аграрний комплекс регіону.
- ✓ Функціонування Наукового парку, активізація роботи Центру трансферу технологій УжНУ підвищили рівень доступу до бази даних щодо пріоритетних видів інноваційної продукції, сприяли нарощуванню в економічній структурі регіону частки економіки знань та інновацій.
- ✓ Спільно з партнерами розроблено і випущено навчально-методичний комплекс з проблематики дослідження у складі 9 видань для впровадження у ВНЗ прикордонних регіонів сусідніх країн [10-12,13,14-16].

У той же час виняткові важливість і актуальність проблематики проекту зумовили необхідність включення до плану досліджень нових тем, розроблення додаткових програмних документів, які обґрунтовують інтеграційні пріоритети університету в освітньо-інноваційному просторі.

Тому за узгодженою пропозицією членів МНДК початковий план реалізації проекту було суттєво доповнено, зокрема такими заходами:

- ✓ З огляду на важливість УжНУ як інтегратора знань та інновацій в регіоні розділ Концепції, присвячений створенню і функціонуванню Наукового парку, було трансформовано в окремий програмний документ – Концепцію Наукового парку «УжНУ» і суттєво доповнено описом інноваційних проектів.
- ✓ Початковий намір підготувати публікацію за результатами дослідження трансформувався у випуск навчально-методичного комплексу (9 видань

українською і англійською мовами). Комплекс одержав високу оцінку науковців. Варто згадати і його перемогу в загальноуніверситетському конкурсі на краще навчальне видання у листопаді 2016 р.

Акумулявання досвіду вчених різних країн привело до того, що першопочатковий план-проспект Концепції було значно розширено, оскільки розробники свідомо вирішили не обмежуватися рамками опису механізму ефективної співпраці між наукою та виробництвом. Концепція набула якості важливого програмного документа, **новизна якого полягає в таких аспектах:**

- **вперше** чітко сформульовано напрями і принципи **трансформації традиційного класичного університету**, яким є УжНУ, в інноваційний;
- окремий розділ присвячено діяльності і функціонуванню університету **як інтегратора знань науки та інновацій, важливого чинника регіонального зростання**, що має виняткове значення для усунення факторів периферійності прикордонних територій як України, так і країн сусідів – членів Євросоюзу;
- вперше розроблено **систему індексації і моніторингу складових інноваційного розвитку ВНЗ**, обґрунтовано критерії інноваційності цих складових;
- вперше висвітлено **напрями диверсифікації джерел фінансування інноваційного університету** в умовах автономної діяльності [17].

У березні того ж року відбулася презентація Концепції інноваційного розвитку УжНУ на засіданні Вченої ради університету, з якою виступили координатор проекту директор НН Інституту євроінтеграційних досліджень УжНУ І. Артёмов, члени колективу розробників В. Приходько, Т. Бутурлакiна. В обговоренні Концепції взяли участь ректор, проректори, декани, завідувачі кафедр університету.

Вчена рада УжНУ у своєму рішенні схвалила Концепцію і рекомендувала структурним підрозділам університету використовувати її базові положення при стратегічному і поточному плануванні діяльності в процесі інтегрування в європейський освітній та науковий простори і трансформування університету в дослідницький інноваційний вищий навчальний заклад.

Важливий програмний документ також було розглянуто і схвалено на засіданні Вченої ради Інституту вищої освіти Національної академії педагогічних наук України в м. Києві, співробітниками якої здійснювалося наукове консультування розробників Концепції.

Що стосується інформаційного супроводу реалізації проекту, то він розпочався ще на підготовчому етапі заснуванням спеціального сайту: Innovative University (<http://www.innovative.uzhnu.edu.ua/uk/>). Заходи, здійснювані у рамках проекту, висвітлювались також на офіційному сайті Ужгородського національного університету (<http://www.uzhnu.edu.ua/>), де велася окрема рубрика «Інноваційний університет». Інформація про співпрацю з партнерами вміщувалась на

сайтах Кошицького технічного університету (<http://www.tuke.sk/>) та Інституту транскордонного співробітництва (м. Ужгород, Україна): <http://www.instc.net/>.

Цей супровід як в УжНУ, так і максимально широко за його межами був важливим каналом доведення до громадськості змісту інноваційних змін і пропонуваніх результатів. Він орієнтувався на створення гнучкої системи зворотнього зв'язку, що дозволило відстежувати реакцію різних цільових груп проекту на зміст інформаційних матеріалів.

Зауважимо, що було проведено професійну експертизу наукової продукції, створеної учасниками МНДК в процесі реалізації проекту.

Співробітництво з НАПН України, обговорення Концепції інноваційного розвитку УжНУ на Вченій раді Інституту вищої освіти викликали значне розширення аудиторії, потенційно зацікавленої у науковій продукції виконавців проекту.

Інноваційні розробки викликали інтерес з боку ВНЗ країн-сусідів, у зв'язку з чим збільшилася кількість договорів про співпрацю й активізувалася робота в їх рамках. А участь у Міжнародній виставці «Освіта і кар'єра – 2015» (м. Київ) дозволила широко представити інноваційні напрацювання виконавців проекту, що були відзначені високою нагородою – Гран-прі.

Що стосується зв'язку проекту з навчальним процесом, то його проблематика обиралася при написанні курсових і дипломних робіт, наукових статей. У кожному номері періодичних друкованих видань гуманітарного спрямування, що їх випускає УжНУ, публікувались матеріали про хід реалізації проекту, що значно розширювало зону інформування про нього.

Варто зазначити, що в ході реалізації проекту виникли нові цікаві форми взаємодії з партнерами. Завдяки цьому було підготовлено заявку на одержання стратегічного гранту Міжнародного Вишеградського фонду за напрямом «Регіональне співробітництво в безпековій політиці: Україна + В-4+Молдова». Прикметно, що один з найактивніших членів МНДК – професор Шандор Кокенеші з Дебреценського університету (Угорщина) – став **Doctor Honoris Causa УжНУ**. Крім того, його, а також ще одного члена міжнародного наукового колективу – професора Євгена Шерегія з Жешувського університету (Польща) було обрано до складу Ради новоствореної громадської організації «Міжнародна асоціація випускників УжНУ».

Викладене вище дало змогу дійти таких висновків:

- ✓ Міжнародні науково-дослідницькі колективи (МНДК), що створюються на певний період з метою розроблення конкретної науково-практичної проблеми, слід розглядати як важливу організаційну форму інноваційного менеджменту, що забезпечує розвиток інноваційної діяльності ВНЗ (поряд з науковими парками, консорціумами, бізнес-інкубаторами та ін.), як свого роду спеціалізовані творчі підрозділи, що покликані генерувати інноваційну наукоємну продукцію.

- ✓ Діяльність МНДК як малих креативних груп є високоефективною формою зазначеного менеджменту. Саме в цих колективах відпрацьовується технологія формування команди згідно із соціокультурними нормами, відбувається оволодіння мистецтвом демократичного спілкування як технологією «горизонтальних» комунікацій.
- ✓ Формування і діяльність міжнародних науково-дослідницьких колективів дозволяє значно поглибити і розширити тематику спільних досліджень проблем ТКС у сфері вищої освіти, особливо що стосується її інноваційного розвитку, передусім здійснити якісні зміни змісту і форми навчального процесу, привести їх у відповідність з європейськими інноваційно-методичними нормами.
- ✓ Оскільки сьогодні нові знання і технології значно швидше реалізуються на практиці, а головним генеруючим джерелом виступають університети, діяльність МНДК дозволяє підняти на значно вищий рівень взаємодію учасників інноваційного процесу, використовуючи всі наявні можливості для їх прискореної адаптації в європейській науковій простір.
- ✓ Аналіз діяльності МНДК саме у спільних дослідженнях з проблем міжнародної співпраці дозволяє зробити висновок про те, що, попри відчутні здобутки, державна євроінтеграційна політика України, зокрема у сфері вищої освіти, ризикує втратити свою гнучкість і ефективність, якщо в процесі її формування й реалізації не враховуватиметься зростаючий вплив факторів глобалізації й світової інтеграції.
- ✓ Перспективою подальших досліджень може бути окреслення принципів створення та діяльності не тільки МНДК, а мультикультурних університетських дослідницьких центрів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Транскордонне співробітництво України: стан, проблеми, перспективи: монографія / за заг.ред. І.В. Артьомова. – Ужгород: МПП «Гражда», 2012. – С. 368-379
2. Устич С. Система індексації та моніторингу транскордонного співробітництва на новому Східному кордоні Європейського Союзу / Ефективність транскордонного співробітництва через міжнародний моніторинг та координацію діяльності національних суб'єктів: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Ужгород, 8-9 квітня 2011 р.). Спец. вип. зб. наук. пр. «Геополітика України: історія та сучасність». - Ужгород: Ліра, 2011. - С. 11-29.
3. Концепція сервісу транскордонного співробітництва. – Ужгород: Ліра, 2014. – 134 с.
4. Методичний посібник із проведення емпіричного соціологічного дослідження транскордонного співробітництва. – Ужгород: Ліра, 2014. – 111 с.
5. Звіт про пілотне емпіричне соціологічне дослідження «Кордони очима людей». – Ужгород: Ліра, 2014. – 87 с.
6. Робоча програма навчального курсу «Соціологія транскордонних процесів». – Ужгород: Ліра, 2014. – 76 с.
7. Оптимізація транскордонної статистики: зб. наук. пр. /відпов. ред.: Сергій Устич, Йозеф Оленські, Марек Чберияль-Волян, Ян Цупер, Василь Симчера. - Ужгород: ТТС, 2014. - 324 с.

8.Інноваційний університет – інструмент інтеграції в європейський освітній і науковий простір. URL: <http://www.innovative.uzhnu.edu.ua/uk/>

9.Концепція Наукового парку ДВНЗ «УжНУ». Каталог інноваційних проектів: наукова розробка за результатами реалізації стандартного гранту № 21470150 Міжнародного Вишеградського фонду (2015-2016рр.) / В.І. Смоланка, І.В. Артьомов, І.П. Студеняк та н.. – Ужгород: ПП «А.А. Демидов», 2016. –143 с.

10.Концепція інноваційного розвитку ДВНЗ «Ужгородський національний університет» на 2015-2025 рр.: наукова розробка за результатами реалізації стандартного гранту № 21470150 Міжнародного Вишеградського фонду (2015-2016рр.) / В.І. Смоланка, І.В. Артьомов, В.П. Приходько та н.. – Ужгород: ПП «А.А. Демидов», 2016. –81 с.

11.Інновації у вищій освіті: вітчизняний і зарубіжний досвід: навч. посіб. / І.В. Артьомов, І.П. Студеняк, Й.Й. Головач, А.В. Гусь. – Ужгород: ПП «АУТДОР-ШАРК», 2015. – 348 с. (Серія «Євроінтеграція: український вимір». Вип. 23).

12.Інновації у вищій освіті: глосарій термінів і понять / уклад.: І.В. Артьомов, А.В. Шершун, С.В. П'ясецька-Устич. – Ужгород: ПП «АУТДОР – ШАРК», 2015. – 160 с. (Серія «Євроінтеграція: український вимір». Вип. 25).

13.Інновації у вищій освіті: актуальні аспекти: робоча програма і методичні рекомендації до вивчення дисципліни / упоряд. І.В. Артьомов. – Ужгород: ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2016. – 212 с. (Серія «Євроінтеграція: український вимір». Вип. 26).

14.Концептуальні і правові основи інновацій у вищій освіті: навч. посіб.-хрестоматія / за заг. ред. І.В.Артьомова. – Ужгород: ПП «АУТДОР – ШАРК», 2015. – 336 с. (Серія «Євроінтеграція: український вимір». Вип. 24).

15.Innovations in higher education: domestic and foreign experience: Study manual / I. Artjomov, I. Studenyak, J. Golovach, A. Gus. – Uzhhorod: SU “Uzhhorod National University”, 2016. – 348 p. (A series of “European Integration: Ukrainian Dimension”. Issue 27).

16.Innovations in higher education: glossary of terms and definitions / edited by I.Artyomov; [authors-compilers: I.Artyomov, A.Shershun, S.Pyassetska-Ustych]. – Uzhhorod: SU «Uzhhorod National University», 2016. – 160 p. (A series of «European Integration: Ukrainian dimension». Issue 29).

17.WORK PROGRAM AND RECOMMENDATIONS FOR ACADEMIC DISCIPLINE “INNOVATIONS IN HIGHER EDUCATION: ACTUAL ASPECTS” / edited by I.Artyomov. – Uzhhorod: SU «Uzhhorod National University», 2016. – 74 p. (A series of «European Integration: Ukrainian dimension»).

18.Експертний висновок щодо Концепції інноваційного розвитку ДВНЗ «Ужгородський національний університет» на 2015–2025 рр. / В.І. Луговий. URL: <http://www.innovative.uzhnu.edu.ua/uk/>

REFERENCES

1.Transkordonne spivrobitnytstvo Ukrayiny: stan, problem, perspektyvy: monohrafiya (2012) [*Cross-border cooperation: state, problems, perspectives*]/ za zah. red. I.V. Artyomova. – Uzhhorod: MPP «Hrazhda». p. – 368-379

2.Ustych S. Systema indeksatsiyi ta monitorynhu transkordonnoho spivrobitnytstva na novomu Shadnomu kordoni Yevropeys'koho Soyuzu / Efektyvnist' transkoronnoho spivrobitnytstva cherez mizhnarodnyy monitorynh ta koordynatsiyu diyal'nosti natsionl'nyh sub'ektiv: materialy mizhnarodnoyi naukovopraktychnoi konferentsiyi (m. Uzhhorod, 8-9 kvitnya 2011 r.). [*The system of indexation and monitoring of cross-border cooperation at the new Eastern border of the European Union*]. Spets. vyp. zb. nauk. pr. «Neopolityka Ukrayiny: istoriya ta suchasnist'». – Uzhhorod: Lira. – p. 11-29.

3. Kontsepsiya servisu transkordonnoho spivrobitnytstva (2014) [*Concept of service of cross-border cooperation*]. – Uzhhorod: Lira. – 134 p.

4. Metodychnyy posibnyk iz provedennya empyrychnoho sotsiolohichnoho doslidzhennya transkordonnoho (2014) [*Methodical Manual on conducting an empirical sociological study of cross-border cooperation*]. – Uzhhorod: Lira. – 111 p.

5. Zvit pro pilotne empyrychne sotsiolohichne doslidzhennya «Kordony ochyma lyudey» (2014) [*Report on a Pilot Empirical Sociological Survey «The Borders of the People's Eyes»*]. – Uzhhorod: Lira. – 87 p.

6. Robocha prohrama navchalynoho kursu «Sotsiologiya transkordonnyh protsesiv» (2014) [*Work program of the training course «Sociology of cross-border processes»*]. – Uzhhorod: Lira. – 76 p.

7. Optymizatsiya transkordonnoyi statystyky: zb. nauk. pr. (2016) [*Optimization of cross-border statistics*] / vidpov. red.: Serhiy Ustych, Yozef Olens'ki, Marek Cheryyal'-Volyan, Yan Tsuper, Vasyly' Symchera. – Uzhhorod: TTS. – 324 p.

8. Innovatsiynyy universytet – instrument intehratsiyi v yevropeys'kyy osvityniy I naukovyy prostir [*Innovative University is an instrument of integration into the European educational and scientific space*] // Retrieved from: <http://www.innovative.uzhnu.edu.ua/uk/>

9. Kontsepsiya Naukovoho parku DVNZ «UzhNU» (2016) [*The Concept of the Science Park of the State University «UzhNU»*] Kataloh innovatsiynh proektiv: naukovapozrobka za rezul'tatamy realizatsiyi standartnoho hrantu №21470150 Mizhnarodnoho Vyshehrads'koho fondu (2015-2016 rr.) / V.I. Smolanka, I.V. Artyomov, I.P. Studenyak ta in. – Uzhhorod: PP «A.A. Demydov». – 143 p.

10. Kontsepsiya innovatsiynoho rozvytku DVNZ «Uzhhorodskyy natsional'nyy universytet» na 2015-2025 rr. (2016) [*The concept of innovative development for SU «Uzhhorod national university» at 2015-2025*] / V.I. Smolanka, I.V. Artyomov, V.P. Pryhod'ko, S.I. Ustych, A.V. Hus', T.O. Buturlakina // Uzhhorod.

11. Innovatsiyi u vyschiy osviti: vitchyznyanyy i zarubizhnyy dosvid: navch. posibnyk (2015) [*Innovations in higher education: domestic and foreign experience*] / I.V. Artyomov, I.P. Studenyak, Y.Y. Holovach, A.V. Hus'. – Uzhhorod: «Autdor-Shark». – 360 p. (Seriya «Evrointehratsiya: ukrayins'kyy vymir». vyp.23).

12. Innovatsiyi u vyschiy osviti: hlosariy terminiv i ponyat' (2015) [*Innovations in higher education: glossary of terms and concepts*] / za red. I.V. Artyomova. – Uzhhorod: «Autdor-Shark». – 160 p. (Seriya «Evrointehratsiya: ukrayins'kyy vymir». vyp.25).

13. Innovatsiyi u vyschiy osviti: actual'ni aspekty: robocha prohrama i metodychni rekomendatsiyi do vyvchennya dystsypliny (2016) [*Innovations in higher education: relevant aspects*] / uporyadkuvannya i zah. red. I.V. Artyomova. – Uzhhorod: SU «UzhNU». – 212 p. (Seriya «Evrointehratsiya: ukrayins'kyy vymir». vyp.26).

14. Kontseptual'ni i pravovi osnovy innovatsiy u vyschiy osviti: navch. posib.-hrestomatiya (2015) / za zah. Red. I.V. Artyomova. – Uzhhorod: PP «AUTDOR-SHARK». – 336 p. (Seriya «Evrointehratsiya: ukrayins'kyy vymir». vyp.24).

15. Innovations in higher education: domestic and foreign experience: Study manual (2016) / I. Artjomov, I. Studenyak, J. Golovach, A. Gus. – Uzhhorod: SU «Uzhhorod National University». – 348 p. (A series of «European Integration: Ukrainian Dimension». Issue 27).

16. Innovations in higher education: glossary of terms and definitions (2016) / edited by I. Artyomov; [auhors-compilers: I. Artyomov, A. Shershun, S. Pyasetska-Ustych]. – Uzhhorod: SU «Uzhhorod National University». – 160 p. (A series of «European Integration: Ukrainian dimension». Issue 29).

17. WORK PROGRAM AND RECOMMENDATIONS FOR ACADEMIC DISCIPLINE «INNOVATIONS IN HIGHER EDUCATION: ACTUAL ASPECTS» (2016) / edited by I. Artyomov. – Uzhhorod: SU «Uzhhorod National University». – 74 p. (A series of «European Integration: Ukrainian dimension»).

18. Ekspertnyy vysnovok schodo Kontsepsiyy innovatsiynoho rozvytku DVNZ «Uzhhorodskyy natsionalnyy uniersytet» na 2015-2025 rr. [*Expert opinion on the concept of innovation development of SU «UzhNU» for 2015-2025*] / V.I. Luhovyy. Retrieved from: <http://www.innovative.uzhnu.edu.ua/uk/>